

«بنیاد توس» برنامهٔ «جاده ابریشم» را در تجلیل از امیر خسرو دهلوی به‌علاقمندان عرضه می‌کند

«بنیاد توس» سازمان فرهنگی و هنری مشهور در لندن که تاکنون برنامه‌های هنری ارزنده‌ای تقدیم علاقمندان به فرهنگ و هنر ایرانزمین کرده است، برنامهٔ تازه‌ای را زیر نام «جاده ابریشم» در شب سوم مارس در لوگان‌هال لندن به روی صحنه می‌برد.

در این زمینه گفتگوی کوتاهی انجام داده‌ایم با خانم جمیل خرازی مؤسس و مدیر «بنیاد توس» که می‌خوانید.

● **خانم خرازی، ما هرسال پاییز منتظر برنامه‌های بنیاد توس هستیم. ظاهراً این بار برنامه به‌تاخیر افتاد؛ آیا علت خاصی در میان بوده است؟**

– برای حضور و درک برنامه‌های فرهنگی – هنری باید قلبی پر از عشق و ذهنی پر از اشتیاق فراگیر داشت. این امر در مورد ما مجریان نیز صدق می‌کند. ما در فاصله بین برنامه‌های بیرونی بنیاد توس همواره پروژه‌ها و فعالیت‌های مختلف دیگری را دنبال می‌کنیم، و به‌علاوه باید مسأله انتخاب موضوع مناسب و محدودیت‌های زمانی را نیز در نظر گرفت. در پائیز گذشته کثرت برنامه‌های هنری در لندن آنچنان بود که تقریباً تمام تعطیلات آخر هفته‌ها را در بر می‌گرفت و چون ما بر این باور هستیم که گفتنی‌ها را باید گفت، مسأله تقدم زمانی را کماهمیت‌تر می‌دانیم. پژوهش و آماده کردن هر کدام از برنامه‌های این بنیاد از ۶ تا ۸ ماه زمان می‌برد و به‌راحتی می‌توان در طول همین زمان چند کنسرت آمادهٔ هنری را به روی صحنه آورد و یا، گاهگاه دستیابی به منابع موقک بسیار مشکل می‌افتد ولی در مقابل، امسال در اول بهار، شادایترو و بهارانه‌تر با موضوع برنامه آینده توس برخورد داریم.

● **شما تعهد بنیاد توس به هنر و فرهنگ ایرانی دنبال می‌کنند، در چیست؟ جنبه ویژه‌ای که بنیاد توس تعهدی که ما بر عهده گرفته‌ایم از نیازی برمی‌خیزد که در قلب و اندیشه هر ایرانی می‌جوشد.**

نیاز به شناختن و شناخته شدن، به متهم نشدن به پیشداوری‌های منفی، نیاز به درک ارزشهای انسانی و فرهنگی، به برجسب نخوردن‌های کافرانه، به طرد نشدن از جامعهٔ فرهنگی، چون زادهٔ خاکی هستی که امروز برتری‌های سلیقه و اخلاقش را از هنر و فرهنگ شناخته شدهٔ ایرانی فراتر می‌داند، روی همین اصل هر ایرانی متعهد است که از آنچه هنوز در حافظه تاریخی ما به‌عنوان ایرانزمین و فرهنگ ایرانی باقی مانده دفاع کند و تعهد ما نیز فراتر از این چهار چوب نیست. و می‌گوئیم برای آنها که نمی‌دانند و آنها که می‌دانند و خود را به فراموشی می‌زنند تا تأثیر کار و هنر کسانی را که زمانی که دنیا آنها را شناسائی کرد از میان ما رفته بودند، و هنرمندانی را که تاریخ به آنها افتخار کرده و آنها خود افتخار به فرهنگ و سرزمینی کرده‌اند که در آن زاده شدند، یادآوری کنیم. همان خاکی که ما را در خود پرورش داده و امروزه هر کجای دنیا که باشیم باز خود را کرایه‌ای و موقتی احساس می‌کنیم. تعهد ما یادآوری و دوبارشناسائی این تاریخ و معرفی فرهنگ غنی ایرانی به دنیا است.

● **برنامه‌های اولیه بنیاد بیشتر مراسمی در بزرگداشت هنرمندان و شاعران ایران بوده است، ولی در برنامه‌های اخیر، شما وارد موضوعات جدیدی شده‌اید. به‌علاوه، خلاقیت هنری خود شما در محتوای این برنامه‌ها بیشتر دیده می‌شود. آیا این طور است؟**

– همانطور که قبلاً عرض کردم هدف کلی ما به صحنه کشاندن گوشه‌هایی از تاریخ فرهنگ و هنر ایران است. فرهنگ و تاریخ یک سرزمین نمی‌تواند در حصار مرزهای جغرافیایی کنونی آن محدود شود. به‌ویژه ایران، که مرزهای جغرافیائی قدیم آن از چین تا شمال آفریقا و قسمتی از اروپا را در بر می‌گرفت و طبیعتاً تأثیرات فرهنگی خود را در این مسیر در کشورهای مختلف بر جا گذاشته است. همان طور که خود از همه آنها نکاتی را فرا گرفته و در فرهنگ ایرانی ادغام کرده است. به‌همین دلیل نه می‌توان تنها به تجلیل از هنرمندان امروز پرداخت و نه فقط هنرمندان ایرانی و پیشکسوتان و بزرگان دیگری را که مکاتب امروز را بوجود آوردند، نادیده گرفت.

در این راستا، برنامه آیندهٔ توس را به «جاده ابریشم» اختصاص داده‌ایم چرا که در انتقال و تبادل فرهنگی در این منطقهٔ پهناور، نقشی کلیدی داشته است. در این جاده فقط کالا نبود که دادوستد می‌شد، بلکه تمام ملل مختلف را از عقاید، علوم، و هنرهای یکدیگر نیز بهره‌مند می‌کرد. بزرگترین عامل در گسترش زبان و فرهنگ فارسی، جاده ابریشم بود. امیرخسرو شاعر پارسی‌گوی هندی شاید نمونه گویایی از هنرمندانی است که در این مسیر به تبادل و امتزاج هنری میان اقوام ایرانی و هندی و ارتقاء فرهنگی هر دو کمک مهمی کرد. مثلاً این واقعیت را که امروزه در شمال هندوستان گوشه‌هایی از دستگاه‌های موسیقی قدیمی ایرانی را می‌بینیم که در خود ایران قرن‌هاست از میان رفته‌اند، مدیون کسانی نظیر امیرخسرو هستیم. به‌همین سبب این برنامه را به تجلیل از این شاعر عارف و موسیقیدان معتبر اختصاص داده‌ایم.امیر خسرو، از ترک‌زادگان شمال خراسان بزرگ بود که خانواده‌اش از بیم حمله مغول، به هندوستان مهاجرت کرد. کارهای امیر خسرو، که در ایران ملقب به دهلوی است، در آفرینش، توضیح و امتزاج پرده‌های ایرانی در موسیقی هندی هنوز هسته اصلی موسیقی کلاسیک شمال هندوستان را تشکیل می‌دهد. او غزل ایرانی را با موسیقی قولی هندی در هم آمیخت و فلسفه موسیقی ایرانی را به هندوستان معرفی کرد و گفته می‌شود باعث به‌وجودآمدن آلات جدید موسیقی هندی، چونان سارنی، سارود، سنتور، شهنای و تالابا شد. اشعار، مثنویات و غزلیات فارسی او به ۳۰۰۰ بیت می‌رسد. چگونه می‌توان چنین هنرمندی را که به سدهی هندوستان معروف است و تأثیرات هنرش را در تاریخ شعر و موسیقی حتی بعد از گذشت ۹ قرن می‌توان دید، نادیده گرفت؟

و اما در پاسخ قسمت دیگر سؤال شما در زمینه خلاقیت‌های هنری، باید بگویم که طبیعی است که توضیح لفظی و یا روخوانی تاریخ می‌تواند بسیار ملال‌آور باشد و شاید به همین دلیل کتابخانه‌ها خلوت‌تر از تماشاخانه‌ها هستند، برای شکستن این ملال باید در توضیح هنر، قطعاتی از شعر، موسیقی، رقص و یا فرهنگ آن دوره را بطور زنده به صحنه کشانید، پس وجود خلاقیت نه تنها الزامی بل اجباری است. بازسازی و توجیه هر کدام از شخصیت‌ها و یا فلسفه‌های تاریخی، خلاقیت بسیاری می‌طلبد. بسیار آسانتر بود اگر از گروه‌های هنری با موسیقی و یا رقص‌های آماده استفاده می‌کردیم

گفتگو با خانم جمیل خرازی

مؤسس «بنیاد توس» به‌مناسبت برنامهٔ جدید بنیاد

«بنیاد توس» برنامهٔ «جاده ابریشم» را در تجلیل از امیر خسرو دهلوی به‌علاقمندان عرضه می‌کند

جمیل خرازی مؤسس «بنیاد توس»

ولی تعهد ما صرفاً اضافه کردن یک برگ زرین شادی بر درخت پر بار یک روز زندگی تماشاچیان نیست. خود امر ایجاد و اجرای چنین برنامه‌هایی اگر فعالیتی هنری نباشد ما به تعهدات خود وفادار نبوده‌ایم و در این راستا من مفتخرم که تنها نیستم و اعتبار و توانائی‌های این بنیاد به‌هیچ وجه نباید به من، به تنهائی داده شود. دوستان همدل و همفکر بسیار به ما گرویدند و همه با هم با یک عشق در خانه چند دل، برای به‌روی صحنه آوردن این برنامه‌ها همکاری می‌کنیم. توجه کنید در برنامهٔ آینده بنیاد توس از سه قاره عبور می‌کنیم و ۸ کشور را در نظر گرفته‌ایم. صرفنظر از مطالعه و پژوهش در چگونگی حرکت فرهنگ‌ها و امتزاج آنها در یکدیگر، فقط هنرمندانی که در صحنه‌های ممالک مختلف ظاهر می‌شوند به بیش از ۸۶ دست البسه احتیاج دارند، تهیه ۸۶ دست البسه مختلف که هر کدام فقط از ۳ تا ۵ دقیقه دیده می‌شوند. از همین نکته کوچک می‌توان صعب بودن هدف ما را سنجد.

اگر خلاقیت، هنر، استعداد و بیش از همه اشتیاق و عشق رهنمون و انگیزهٔ ما در به‌سرانجام رسانیدن این اهداف نبود، پس چه چیز دیگری می‌توانست این مهم را به سرانجام برساند.

● **برنامهٔ آینده شما که در ماه مارچ ارائه خواهد شد، کدام جنبه از فرهنگ ایرانی را برجسته خواهد کرد و چرا این موضوع را انتخاب کردید؟**

– جاده ابریشم در زمان رنسانس از جهت تجاری، شرق اروپا را به آسیا وصل کرد و بعد از گذشتن از ایران به چین رسید. بازرگانان نیز از همین راه برای تجارت ابریشم، ساتن، کتان، کاغذ، پوست، شیشه‌آلات، لاک‌الکل، چینی، پارچه‌های گرانبها، قالی، جواهرات، طلا، نقره، عاج، عطر، کندر، کنف، مشک، ربواس، چوب، صندل، فلفل سیاه، دارو، سبزی، ادویه، خرما، زعفران، پسته، دارچین و شکر وغیره استفاده کردند. این تجارت نه تنها اجناس و خدمات برای مردم در هر کجا به ارمنان می‌آورد بلکه وسیله تبادل فرهنگی جهانی و اطلاعات و معلومات انسان‌ها گردید. حتی امروزه اکثریت مذاهب، جهانی شدن خود را مدیون جاده ابریشم می‌دانند. بودائی، مانوی و مسیحی در این مسیر، تمام راه را تا به چین سفر کردند. بسیاری از هنرها در این دوره مثل نقاشی، سفالگری، شیشه‌سازی، تولید ابریشم و چینی‌سازی، از این طریق و در این مسیر منتشر شد و نه تنها فرهنگ‌های مختلف به یکدیگر نزدیک شدند بل به افزودن اطلاعات عمومی با عقاید و فن‌های مختلف کمک شد. موسیقی‌های ملل مختلف در این مسیر مبادله و از این راه توسعه پیدا کرد. مثلاً امیر خسرو یکی از نمادهای واقعی حرکت و امتزاج فرهنگ شعر و موسیقی در طول جاده ابریشم بود. کشور چین اولین مخترع پول کاغذی در دنیا بود و با پایه‌گذاری سیاست دائمی و نیروی دریائی دوره‌های غنی از نظر فرهنگی ، فلسفی و هنری را می‌گذراند و طبیعتاً بازرگانان که در تجارت و معامله با آنان بودند همین معلومات و هنرها را از یک سر دنیا به سوی دیگر دنیا حرکت می‌دادند. ساکنین مناطق امپراطوری اسلامی صنعت تولید کاغذ را فرا گرفتند و به‌زودی ساکنین ممالک دیگر در امتداد جاده ابریشم طرز تولید صنایع و هنرهای یکدیگر را آموختند. حتی الات موسیقی به‌دلیل تأثیر موسیقی‌های مختلف و حرکت در مسیر جاده ابریشم در شکل، سیم و پرده تغییر شکل دادند.

و ما بنا بر تعهد و قول توس، تأثیر فرهنگ و هنر ایرانی را در تمدن‌های دیگر در مسیر این جاده به صحنه می‌آوریم.

● **بنیاد توس در این چند سال توانسته است جنبه‌های نوینی از فرهنگ و هنر ایرانی را ارائه کند. آیا اهداف شما بیشتر جنبه آموزشی دارند یا هنری؟**
– بررسی تاریخ یک سرزمین نمی‌تواند پدیده نوینی باشد ولی در نمایش آن دوره از تاریخ شاید بتوان از روش‌های نوین و خلاقیت‌های جدید استفاده کرد. اگر شناسائی را که هدف ماست فقط از طریق آموزش سنتی دنبال کنیم به سرنوشت کتابخانه‌ها و رفهای پر خاک که در دل خود، قرن‌ها معلومات و اطلاعات را جای داده‌اند، دچار می‌شویم. پس ناچار تاریخ را با هنر درمی‌آمیزیم و گرچه با اندیشه آنکه هدف اولیه یعنی آموزش را نباید از دست بدهیم ولی با هنرهای آن دوره بیوندمش می‌دهیم. گرچه در کنار بسیار تشویق‌ها و نامه‌های تشکر بسیار نامه‌های طولائی انتقادی هم به ما می‌رسد و عموماً توصیه می‌شویم که از جنبه‌های تاریخی و آموزشی کم کرده و به قسمت تفنیی قضیه بپردازیم. ولی ما چون نمی‌توانیم حاشیه را فدای اصل کنیم بنابراین در رنگین‌تر کردن حواشی بیشتر می‌کوشیم.

برنامه امسال اما به‌صورت یک نمایشنامهٔ دو ساعته است که در مسیر جاده ابریشم از ممالک مختلف عبور می‌کند و در شناسائی هنر و فرهنگ آن خطه، مکث هائی می‌کند.

● **اگر ویدیوهایی از برنامه‌های توس قابل خریداری است، چگونه و از چه طریقی می‌توان آنها را تهیه کرد؟ وسیله اینترنتی برای ارتباط با بنیاد توس چیست؟**

– در حین برگزاری هر برنامه توس تمام ویدیوهای برنامه‌های قبلی در دسترس علاقمندان قرار می‌گیرد و در طول سال نیز بسیار با ما از طریق ایمیل تماس گرفته می‌شود و بخصوص کسانی که میل به جمع آوری مجموعه این فعالیت‌ها دارند و یا برای هدیه به دوستان خود در ممالک دیگر لازم دارند با ما تماس می‌گیرند و خود ما برایشان و یا دوستانشان بیست می‌کنیم. در ضمن آرشيو فعالیت‌های بنیاد توس و اخبار و اطلاعات دیگر هنری و فرهنگی مربوطه را همواره می‌توان در سایت اینترنتی بنیاد توس نیز پیدا کرد.